



บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเหตุผลในการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาลและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดยเสนอเป็น 3 ตอนตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 พื้นฐานทางสังคมของชาวไทยมุสลิม

- 1.1 ประวัติความเป็นมาของชาวมุสลิมในประเทศไทย
- 1.2 การตั้งถิ่นฐานของชาวไทยมุสลิมในปัจจุบัน
- 1.3 สภาพทางสังคมของชาวไทยมุสลิม
- 1.4 ภาษา
- 1.5 ขนบธรรมเนียมประเพณี และ วัฒนธรรม

ตอนที่ 2 พื้นฐานทางการศึกษาของชาวไทยมุสลิม

- 2.1 แนวความคิดของศาสนาอิสลามกับการศึกษา
- 2.2 สถาบันการศึกษาทางศาสนาอิสลามในประเทศไทย

ตอนที่ 3 แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 3.1 แนวความคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย
- 3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 3.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับปัญหาทางการศึกษาของชาวไทยมุสลิม
 - 3.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับเหตุผลในการศึกษาต่อ

ตอนที่ 1 พื้นฐานทางสังคมของชาวไทยมุสลิม

- 1.1 ประวัติความเป็นมาของชาวมุสลิมในประเทศไทย

ศาสนาอิสลามได้แผ่เข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อปลายศตวรรษที่ 13 และต้นศตวรรษที่ 14 โดยชาวอาหรับพ่อค้าชาวอินเดียและชาวทะเล (Seamen) เป็นผู้นำมาเผยแพร่ (Victor Purcell 1965 : 8) และจากการสันนิษฐานพบว่าศาสนาอิสลามเผยแพร่สู่อาณาจักรจัมปา ก่อนแล้วจึงเผยแพร่สู่ประเทศไทยทางภาคใต้ ในสมัยเริ่มต้นของประวัติศาสตร์ชาติไทยคือในสมัยกรุงสุโขทัยมีชาวมุสลิมอยู่แล้วในนครศรีธรรมราชตลอดลงไปจนถึงมะละกา (คึกฤทธิ์ ปราโมช 2514 : 2) นอกจากนี้ยังมีหลักฐานที่แสดงว่าในสมัยของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชประเทศไทยได้มีความสัมพันธ์ทางการค้าและมีสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศมุสลิม เช่น อินเดีย เอเชีย อาหรับ และอิหร่านแล้ว จากการที่มีสัมพันธ์ไมตรีและมีการติดต่อค้าขายกับประเทศมุสลิมดังกล่าว ย่อมเปิดโอกาสให้พ่อค้าชาวมุสลิมเข้าทำการค้าขายในประเทศไทย และมาตั้งหลักแหล่งอยู่ในประเทศไทย (อับดุลรอซิด ฮัจยีคีน 2514 : 6)

ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้มีชาวมุสลิมจากประเทศอาหรับ เปอร์เซีย มลายู และอินเดียเข้ามาอาศัยอยู่หลายพันหลังคาเรือน (อ. ลอแมน 2518 : 76) และศาสนาอิสลามได้แผ่เข้ามาในปลายรัชสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช (พ.ศ. 2133-2148) โดยมีพ่อค้าสองพี่น้อง พี่ชื่อเจกอะหมัด น้องชายชื่อมะหะหมัดสะอิดเป็นชาวเมืองกุม (Qum) ประเทศเปอร์เซีย (อิหร่าน) ซึ่งนับถือศาสนาอิสลามนิกายชีอะห์อิสนาอะชะรี (คนไทยเรียกว่าแขกเจ้าขึ้น) พร้อมด้วยบริวารเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร รวากอน พ.ศ. 2144 ได้เข้ามาตั้งหลักแหล่งและค้าขายอยู่ที่ตำบลท่ากายี และต่อมาในสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม (พ.ศ. 2163-2171) ทานเจกอะหมัดได้ช่วยราชการแผ่นดิน สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งเป็นพระยาเจกอะหมัดรัตนราชเศรษฐี เจ้ากรมท่าขวา ว่าที่จุฬาราชมนตรีซึ่งนับได้ว่าเป็นปฐมจุฬาราชมนตรีของชาวมุสลิมแห่งประเทศไทย สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไท่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานที่ดินตำบลท่ายุก และได้สร้างกุฎี*ทอง (กุฎีเจ้าขึ้น) ขึ้นเป็นแห่งแรกในกรุงศรีอยุธยา พร้อมทั้งสร้างบ้านเรือนให้บริวารอาศัย ตั้งหลักแหล่งบนผืนแผ่นดินไทยนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา (สิริ ตั้งตรงจิต 2520 : 1)

*กุฎี หรืออะกุฎีเป็นคำที่มุสลิมเชื้อสายเปอร์เซียนิยมเรียกสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจ

ชาวมุสลิมในประเทศไทยนอกจากจะสืบเชื้อสายมาจากมลายู อินโดนีเซีย อาหรับ และเปอร์เซียแล้วที่สืบเชื้อสายมาจากอินเดีย ปากีสถาน บังคลาเทศ ก็มีเช่นกัน ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น คือในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (พ.ศ.2329) ไทยได้ยกทัพไปตีเมืองปัตตานีแตกและไดกวาดต้อนผู้คนมาไว้ตามที่ต่าง ๆ เช่น ที่ท่าทอง ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทุ่งครุในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี สีแยกบ้านแขก บางคอแหลม มหานาค พระโขนง คลองตัน เมืองมื่น หนองจอก และตามริมคลองไรรนา ในย่านนั้นในกรุงเทพมหานคร คลองสิบหก คลองสิบแปด คลองสิบเก้า คลองยี่สิบเอ็ด คลองยี่สิบสอง และคลองยี่สิบสี่ ในจังหวัดนครนายกและฉะเชิงเทราเป็นต้น (ศิเรก กุลศิริสวัสดิ์ 2517 : 77) และหลังจากนั้นยังได้มีการสงครามและกวาดต้อนเอาเชลยมาอีกหลายครั้ง กล่าวคือมีการอพยพโยกย้ายประชากรเรื่อยมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ชาวไทยมุสลิมจำนวนไม่น้อยที่อยู่ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียงในปัจจุบันที่สืบเชื้อสายมาจากเชลยเหล่านั้น สำหรับชาวไทยมุสลิมภาคเหนือส่วนใหญ่เชื่อว่าอพยพมาจากมณฑลยูนนานในประเทศจีน และมีอยู่บ้างที่มาจากประเทศพม่าหรืออินเดีย ปากีสถาน บังคลาเทศ (อ.ลออแมน 2528 : 79)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าบรรพบุรุษของชาวมุสลิมในประเทศไทยนั้นสืบเชื้อสายมาจากชนชาติต่าง ๆ กัน เช่น ชนชาติอินเดีย ชนชาติมลายู ชนชาติจีน ชนชาติกัมพูชา และชนชาติอินโดนีเซีย

1.2 การตั้งถิ่นฐานของชาวไทยมุสลิมในปัจจุบัน

ชาวไทยมุสลิมในปัจจุบันอยู่กระจัดกระจายทุกภาคทั่วประเทศ บริเวณที่มีชาวไทยมุสลิมอยู่มากที่สุดคือบริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล ส่วนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีชาวไทยมุสลิมอยู่น้อยที่สุด

สำหรับภาคกลางนั้นมีจำนวนชาวไทยมุสลิมมากเป็นอันดับสองรองจากภาคใต้คือมีจำนวน 139,696 คน (ไม่รวมกรุงเทพมหานคร) สำหรับกรุงเทพมหานครนั้นมีจำนวนชาวไทยมุสลิมถึง 189,915 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ "สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ.2523" กองสำรวจประชากร) ชาวมุสลิมที่อยู่ในบริเวณภาคกลางของประเทศไทยมีสามกลุ่ม มุสลิมกลุ่ม

แรกอยู่ในเมืองมาตั้งแต่สมัยอยุธยาและธนบุรีจัดเป็นพวกที่เก่าแก่ที่สุด กลุ่มที่สองได้แก่มุสลิมมลายู
ที่อพยพมาจากหัวเมืองประเทศราชทางภาคใต้ขึ้นมาอาศัยอยู่ตามบริเวณชานกรุงเทมหานคร
ด้วยเหตุผลทางการเมือง และกลุ่มสุดท้ายเป็นมุสลิมในบังคับต่างชาติ เช่น อังกฤษ ฮอลันดา
ฝรั่งเศส เป็นต้น มุสลิมกลุ่มนี้เข้ามาหลังกลุ่มอื่น ๆ แต่เมื่อเข้ามาแล้วมีบทบาททางด้านเศรษฐกิจ
มากที่สุด (รัชนี้ สาคเปรม 2521 : 68)

มุสลิมทั้งสามกลุ่มดังกล่าวได้ตั้งถิ่นฐานโดยทั่วไปในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียง
เช่น กลุ่มแรกส่วนหนึ่งจะคงอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและธนบุรี ส่วนบรรดามุสลิมที่อพยพ
เมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าครั้งที่สอง ที่อาศัยจอดแพขายของอยู่ ณ ตำบลหัวแหลม หัวรอย
และคลองตะเคียน นับเป็นร้อย ๆ คริวเรือนได้อพยพหลบภัยอพยพเลาะลงน้ำมาจอดพำนักอยู่
ตำบลบางหลวง ตั้งแต่ตำบลบางกอกใหญ่ไปจนถึงวัดเวฬุราชินทั้งสองฝั่ง และโดยมากทำการ
ค้าขายอยู่แพ คนส่วนใหญ่อิงพากันเรียกว่าแขกแพ (หลวงพิพิธเกษย์ 2512 : 27-28)

กลุ่มที่สองที่มาจากมลายู ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณรอบ ๆ ชานกรุงเช่นที่ธนบุรีบริเวณ
สี่แยกบ้านแขก บริเวณทุ่งครุ อำเภอบางพลี บางคอแหลม มหานาค พระโขนง คลองตัน
มกบุรี หนองจอก และในภาคกลางที่จังหวัดนครนายก ฉะเชิงเทรา เพชรบุรี อยุธยา นนทบุรี
ที่ตำบลท่าอิฐ ปทุมธานี (รัชนี้ สาคเปรม 2521 : 52) ขณะนี้กำลังขยายตัวออกไปตั้งภูมิลำเนา
ถิ่นฐานอยู่ริมทะเลชายฝั่งตะวันออกเขตจังหวัดชลบุรีด้วย

ส่วนกลุ่มที่สาม ส่วนมากอยู่ในวงการค้า กลุ่มนี้มีภูมิลำเนาอยู่ย่านท่าเรือเมือง
แถบสะพานช้างโรงสี วัดสัมพันธวงศ์ และถนนสีลม (สมคิด มณีวงศ์ 2507 : 71) บางรัก
ราชวงศ์ สามเสน หัวลำโพง เขาวราช วรจักร สีลม เป็นต้น บางกลุ่มที่อยู่ย่านฝั่งธนบุรีซึ่งไม่
อาจสร้างความมั่นคงทางฐานะได้ ก็ย้ายมาอยู่ฝั่งกรุงเทพมหานครเป็นจำนวนมาก โดยย้ายมาอยู่
บริเวณถนนท่าเรือเมืองและเฟื่องนครเป็นต้น (เสาวนีย์ จิตต์หมวด 2527 : 32)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าชาวมุสลิมในประเทศไทยมีความแตกต่างในด้าน
เชื้อชาติและพื้นฐานความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ แต่เมื่อพิจารณาถึงแก่นกลางแห่งความเชื่อ
และศรัทธาของแต่ละบุคคลแล้วจะมีหลักยึดเหนี่ยวตรงกันคือศาสนาอิสลาม

1.3 สภาพทางสังคมของชาวไทยมุสลิม

การตั้งถิ่นฐานของชาวมุสลิมในประเทศไทยจะพยายามอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นหมู่บ้านหรือกำปง* และเมื่อมีมุสลิมอยู่ที่ใด ในชุมชนนั้นจะมีการสร้างมัสยิดหรือสุเหร่าขึ้นมา เช่น เมื่อเจกอะหมัดโคมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่กรุงศรีอยุธยา ก็ได้สร้างกุฎีทอง (คณะมัสยิดคนสัน 2518 : 8) มัสยิดจึงเป็นศูนย์กลางของชุมชนนั้น ๆ นอกเหนือจากจะใช้มัสยิดเป็นที่ประกอบศาสนกิจแล้ว มัสยิดยังเป็นศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนอีกด้วย ฯลฯ โดยจะมีอิหม่ามซึ่งชาวบ้านเลือกขึ้นมาเป็นผู้นำทางศาสนาและเป็นผู้ประกอบศาสนพิธี ของแต่ละมัสยิดในหมู่บ้านหรือชุมชนนั้น ซึ่งเป็นไปตามหลักการของอิสลามที่ใช้กันทั่วโลก (เสาวนีย์ จิตต์ทวมวด 2527 : 2)

สำหรับสภาพสังคมของมุสลิมในสมัยก่อนจัดว่าเป็นสังคมที่ค่อนข้างปิด (Closed Society) (ปรีดา ประพฤติกอ 2526 : 53) กล่าวคือสมาชิกส่วนใหญ่ของชุมชนมุสลิมยังมีการติดต่อสมาคมกับนอกชุมชนที่ต่างศาสนาอย่างมาก การติดต่อส่วนใหญ่เป็นไปอย่างผิวเผิน เช่น เพื่อธุรกิจการค้าหรืออาชีพบางอย่าง ส่วนการสมาคมโดยทั่วไปยังไม่เกิดขึ้น มุสลิมมักจะนิยมตั้งบ้านเรือนใกล้เคียงกัน ในละแวกเดียวกันไม่ว่าจะเป็นสังคมมุสลิมในภาคใต้หรือในสวนกลาง และมักจะประกอบอาชีพอย่างเดียวกันด้วย ต่อมาในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่สอง สภาพเศรษฐกิจและสังคม เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงและก็ค่อนข้างรวดเร็ว สังคมมุสลิมซึ่งเดิมเป็นสังคมค่อนข้างปิด จึงเริ่มเปิดกว้างขึ้น (ปรีดา ประพฤติกอ 2526 : 55) สังคมมุสลิมในส่วนกลางได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและค่อนข้างมากกว่าสังคมมุสลิมในภาคใต้ ดังนั้นความหลากหลายในด้านอาชีพจึงมีมากขึ้น ลักษณะของชุมชนจากเดิมซึ่งเป็นกลุ่มก้อน ก็เริ่มแยกย้ายกระจาย มีการปะปนกับชนต่างศาสนามากยิ่งขึ้น

แต่อย่างไรก็ตามในด้านความเชื่อและแนวทางการปฏิบัติตามหลักศาสนาของชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่ยังคงรักษาความเคร่งครัดไว้เช่นเดิม กล่าวคือชาวไทยมุสลิมจะต้องยึดถืออยู่ในหลักศรัทธา 6 ประการ และหลักปฏิบัติ 5 ประการอย่างเคร่งครัด หลักศรัทธา 6 ประการได้แก่

*กำปง หมายถึงหมู่บ้าน เป็นคำที่ชาวไทยมุสลิมใช้เรียกชุมชนหรือบ้าน



1. ศรัทธาในพระอัลลอฮ์พระองค์เดียว
2. เชื่อมั่นในเทวทูตผู้แจ้งข่าวของพระเจ้า
3. เชื่อมั่นในคัมภีร์ต่าง ๆ ของศาสนา
4. เชื่อมั่นในบรรดาศาสนาทูตของพระอัลลอฮ์
5. เชื่อในโลกหน้า
6. เชื่อมั่นในการกำหนดคความดีความชั่ว ซึ่งการกำหนดนี้มาจากพระอัลลอฮ์

ส่วนหลักปฏิบัตินี้ มุสลิมจะต้องถือหลักปฏิบัติ 5 ประการดังนี้

1. การปฏิญาณประกาศความศรัทธาว่า "ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากพระอัลลอฮ์ และไม่มีผู้สมควรเป็นศาสนาทูตของพระเจ้า" การปฏิญาณตนนี้จะถือปฏิบัติเป็นประจำอย่างน้อยวันละ 5 ครั้ง

2. การนมาซ* หรือละหมาด เป็นการนมัสการต่อพระอัลลอฮ์ ทั้งทางร่างกาย วาจาและใจ วันละ 5 เวลาคือ ก่อนพระอาทิตย์ขึ้น กลางวัน บ่าย ตอนพระอาทิตย์ตกและตอนกลางคืน

3. การถือศีลอด หมายถึงการละ การงดเว้น การระงับยับยั้งการครองตนมีกำหนด 1 เดือน ในเดือนรอมฎอน มุสลิมจึงงดเว้นการบริโภคอาหาร เครื่องดื่ม การร่วมสังวาส การกระทำชั่วทั้งกาย วาจา และใจ นับตั้งแต่วเวลาพระอาทิตย์ขึ้นจนถึงเวลาพระอาทิตย์ตก ปีละ 1 เดือนเต็ม

4. การบริจาคทาน หมายถึงการบริจาคเงินหรือสิ่งของคิดเป็นร้อยละ 2.5 ของรายได้ให้แก่ผู้ที่มีฐานะยากจน

5. การประกอบพิธีฮัจญ์ หรือการจาริกแสวงบุญ ณ เมืองเมกกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย อย่างน้อยครั้งหนึ่งในชีวิต เฉพาะผู้ที่มีความสามารถกล่าวคือ มีความสามารถ

*นมาซ หรือละหมาด มาจากคำภาษาอาหรับว่า อัล-เศาะลาต ซึ่งแปลว่าการขอพรหรือคูดาว

ทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์ นอกจากนั้นต้องมีความปลอดภัยทางด้านการคมนาคม (ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ 2521 : 44)

จะเห็นได้ว่าสภาพสังคมชาวไทยมุสลิมไม่ว่าจะตั้งถิ่นฐานอยู่ในที่ใดก็ตาม จะมีลักษณะสังคมที่เหมือนกันประการหนึ่งคือ มีความยึดมั่นอยู่บนพื้นฐานของศาสนาอย่างเคร่งครัดมีการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อน

1.4 ภาษา

ชาวมุสลิมส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับภาษาอาหรับ ทั้งนี้เนื่องจากภาษาของศาสนาอิสลามคือภาษาอาหรับและคัมภีร์อัล-กุรอานที่ทุกคนต้องศึกษานั้นเขียนเป็นภาษาอาหรับ นอกจากนี้ภาษาอาหรับยังจำเป็นต้องใช้เมื่อต้องไปประกอบพิธีฮัจญ์ ที่เมืองเมกกะ และเป็นภาษาที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ไปศึกษาวิชาศาสนาในประเทศอาหรับอีกด้วย (รุ่ง แก้วแดง 2511 : 58)

สำหรับภาษาของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พูดภาษามลายูในชีวิตประจำวัน ปกติชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้ภาษาพูดในชีวิตประจำวันปะปนกัน 2 ภาษา คือภาษาไทยและภาษามลายู แต่ที่นิยมพูดกันมากคือภาษามลายู การที่เป็นเช่นนั้นก็เนื่องมาจากประชาชนในจังหวัดยะลา ปัตตานีและนราธิวาสมีการติดต่อกับผู้คนในรัฐของสหพันธรัฐมาเลเซีย (อุทัย หิรัญโต 2521 : 48) นอกจากนั้นชาวไทยมุสลิมศึกษาศาสนาอิสลามจากภาษามลายูอีกด้วย ทำให้ใกล้ชิดกับภาษามลายูมากถึงกับนำไปใช้ในการพูดและเขียนในชีวิตประจำวัน (โกวิท ภิรมย์วงศ์ 2522 : 27) ซึ่งทำให้ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยกเว้นจังหวัดสตูลส่วนใหญ่พูดภาษาไทยไม่ได้ ส่วนผู้ที่พูดภาษาไทยได้ก็มักไม่นิยมพูดต่างหากกับใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นสื่อกลางในการติดต่อ. (เปรมจิต บุตรสีทา 2524 : 3)

จากการสำรวจสำมะโนประชากรแห่งประเทศไทย พ.ศ.2503 (สำนักงานสถิติกลางสภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ 2503 : 1, 7) พบว่าประชากรในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส พูดภาษาไทยไม่ใคร่ร้อยละ 55 ถึงร้อยละ 65 ของประชากรที่มีอายุ 5 ปีขึ้นไป แต่นับเอาผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบุตรหลานของผู้ที่พูดภาษาไทยไม่ได้และจะเจริญเติบโตต่อไปในครอบครัวที่พูดภาษาไทยไม่ได้แล้วก็จะได้ตัวเลขประมาณร้อยละ 70 แต่สำหรับ

จังหวัดสตูล ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป พูดภาษาไทยไม่ได้เพียงร้อยละ 1 กว่าเท่านั้น

ส่วนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดอื่นรวมทั้งจังหวัดต่าง ๆ ในภาคกลางส่วนใหญ่พูดภาษามลายูไม่ได้ และพูดภาษาไทยเหมือนคนไทยส่วนใหญ่ของประเทศ (โกวิท ภิรมย์วงศ์ 2522 : 29) แต่ก็ยังมีชาวมุสลิมในภาคกลางหลายตำบลที่ยังคงใช้ภาษาพูดเป็นภาษามลายูหรือภาษายาวี ซึ่งจะนิยมใช้กันในครอบครัว เช่น ชาวมุสลิมที่อยู่แถวตำบลท่าอิฐ บางบัวทอง หนองจอก มีนบุรี เป็นต้น (ประยูรศักดิ์ ชลายนเคชะ 2514 : 68)

กล่าวได้ว่าชาวไทยมุสลิมไม่ว่าจะอยู่ในภาคใดของประเทศไทย จะมีความหลากหลายในภาษาพูด แต่ชาวไทยมุสลิมทุกคนก็จำเป็นต้องศึกษาและมีความรู้ในภาษาอาหรับซึ่งเป็นภาษาแห่งที่มาของศาสนา เนื่องด้วยเป็นภาษาที่ใช้ในคัมภีร์อัล-กุรอานซึ่งมุสลิมทุกคนจะต้องเรียนรู้

1.5 ขนบธรรมเนียมประเพณี และ วัฒนธรรม

ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของสังคมและมีอิทธิพลเหนือการกระทำใด ๆ ของบุคคลในสังคมนั้น เป็นเครื่องหมายแสดงความเป็นพวกพ้องเดียวกัน เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวกลุ่มให้มีความผูกพันกันอย่างมั่นคง (ชัจด์ภักย์ บุรุษพัฒน์ 2515 : 244) แต่ในกลุ่มชนบางกลุ่ม อาทิ เช่น ชาวมุสลิม ขนบธรรมเนียมประเพณีตลอดจนวัฒนธรรมจะมีพื้นฐานมาจากหลักการทางศาสนาอิสลาม ดังนั้นหลักศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อจิตใจของชาวมุสลิมเหนือสิ่งอื่นใด หลักศาสนาจึงสร้างขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมครอบงำชีวิตความเป็นอยู่ของชาวมุสลิม ทั้งนี้เพราะในหลักศาสนาจะมีแนวทางในการดำเนินชีวิต กำหนดไว้ที่ชาวมุสลิมทุกคนจะต้องปฏิบัติตามตั้งแต่เกิดจนตาย (สุหัตรา ดวงสุภาพ 2521 : 195) กล่าวได้ว่าขอบัญญัติทางศาสนาอิสลามเป็นธรรมนูญชีวิต (Code of life) ที่ชาวมุสลิมต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัด เพราะฉะนั้นการประพฤติปฏิบัติของชาวไทยมุสลิมจึงขึ้นอยู่กับบัญญัติทางศาสนาที่กำหนดให้ จนกล่าวได้ว่าไม่มีพฤติกรรมใดหรือแนวความคิดใดของชาวมุสลิมที่จะพ้นขอบข่ายของศาสนาอิสลาม (อารง สุทธาศาสตร์ 2519 : 133)

ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมบางประการของชาวมุสลิมที่ควรศึกษา

1.5.1 หญิงกับชาย บทบัญญัติทางศาสนาห้ามหญิงคลุกคลีกับชายที่ไม่ใช่ญาติสนิท โดยเฉพาะการอยู่สองต่อสองเมื่อสามีหรือผู้ปกครองไม่อยู่ และการร่วมกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความรู้สึกทางเพศ ดังนั้นจึงไม่นิยมเข้าสังคมที่ปะปนระหว่างชายและหญิง

1.5.2 วันอีดิลฟิตรี์ และอีดิลอฎฎฮา วันอีดิลฟิตรี์คือวันเลิกถือศีลอดในเดือนรอมฎอน เป็นการเข้าสู่สภาพเดิมคือไม่ตองอดอาหาร ไม่ตองอดน้ำ ฯลฯ อีกต่อไป ตรงกับวันที่ 2 ของเดือนเชาวาล (เดือนที่ 10 ของปฏิทินศาสนาอิสลาม) ในวันมุสลิมตองไปรวมกันมาซที่มัสยิดในท้องถิ่นของตน ส่วนวันตรุษอีดิลอฎฎฮา ตรงกับวันที่ 10 ของเดือนซุลฮิจญะฮ์ (เดือน 12 ตามปฏิทินของศาสนาอิสลาม) และตรงกับวันประกอบพิธีฮัจญ์ ณ นครเมกกะ วันนั้ทำพิธีกรรมทางศาสนาเหมือนวันอีดิลฟิตรี์ แต่เพิ่มการทำ "กูรบาน" คือพิธีเชือดสัตว์ เช่น แพะ แกะ วัว หรือควายเพื่อแจกจ่ายเป็นทานให้แก่คนยากจนในวันนั้ด้วย

1.5.3 การแสดงความเคารพด้วยการกราบไหว้ ศาสนาอิสลามไ้บัญญัติให้ทำนมาซกับพระอัลลอฮ์องค์เดียวเท่านั้น ซึ่งการเคารพทอลอัลลอฮ์ทำได้ 2 อย่างคือ รุกูอ์ ไ้แก่การโค้งกายนบนลงท่ามุมกับส่วนล่างประมาณ 90 องศา และทำความเคารพโดยการกราบไหว้ เรียกว่าสัจูด ไ้แก่การราบลงกับพื้นโดยไหว้ด้วย 7 ส่วน มีหน้าผาก ฝ่ามือ 2 ข้าง เข่า 2 ข้าง และปลายเท้า 2 ข้างแตะลงกับพื้น ส่วนการไหว้หรือการทำอาการอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวมาแล้วมุสลิมจะทำกับบุคคลอื่นไ้ แต่กั้ยังมีมุสลิมบางคนเข้าใจผิดอยู่บ้างว่าการไหว้โดยประนมมือเป็นการไหว้พระภิกษุ ดังนั้นมุสลิมบางคนจึงไม่ยอมทำ

1.5.4 การห้ามบริโภคน้ำและเตะตองเนื้อหมู มีบัญญัติในศาสนาอิสลามข้อหนึ่งว่าในยามปกติแล้วห้ามบริโภคน้ำ เลือด สัตว์ตายเอง และสัตว์ที่ฆ่าโดยผู้ที่ไม่ใช่มุสลิม แต่ถาเกิดความคับขันอย่างยิงยวดแล้ว อนุญาตให้บริโภคน้ำสิ่งเหล่านี้ไ้

1.5.5 การเสพและเตะตองสุรา บทบัญญัติทางศาสนาอิสลามห้ามมุสลิมทุกคนเสพสุราหรือน้ำอันใดก็ตามที่ดื่มแล้วความปกติจะทำให้เมา รวมทั้งการห้ามเตะตองหรือซื้อขาย เพราะถือว้าเป็นบาปอย่างร้ายแรง

1.5.6 การเข้าสูหนัด คำว่า "สูหนัด" เข้าใจว้ามาจากคำว่า "สุนนะฮ์" ของภาษาอาหรับ ความเคิมหมายถึงศาสนาที่ส่งเสริมให้กระทำ ไทยมุสลิมนำมาใช้ในความหมายเฉพาะว้าพิธีกรรมขลิบหนั้ปลายอวัยวะสืบพันธุ์ของผู้ชาย ตามหลักการศาสนาอิสลามไ้ส่งเสริมเพศชายทุกคนที่เป้นมุสลิมให้เข้าสูหนัด แต่มิใช่การบังคับใครจะทำได้ไ้ไม่ทำได้ไ้ ถ้าไม่ทำก็ถือว้า

เป็นมุสลิมไม่สมบูรณ์ และต้องทำความสะอาดด้วยเวเปศทุกครั้งก่อนจะทำพิธีในวันละ 3 เวลา ซึ่งเป็นที่ยากและเสียเวลา ดังนั้นจึงนิยมเข้าสูหนัดเพื่อความสะอาด ตามปกติการเข้าสูหนัดนิยมทำกันในระหว่างอายุตั้งแต่ 1 ปี จนถึงอายุประมาณ 16 ปี

ในปัจจุบันนี้การเข้าสูหนัดส่วนใหญ่ มักจะมีเพียงทำบุญเชิญญาติพี่น้องมาร่วมงาน เชิญผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเรื่องนี้ซึ่งคนทั่วไปเรียกว่า "หมอ" มาที่บ้านให้ยาดื่กขณะทำการขลิบ อาจมีการตีตีตีเป่าและร้องเพลง หรือที่เรียกว่าเล่นนาเสบบ้างก็ไปทำที่โรงพยาบาล ส่วนเด็กรุ่นหลังที่คลอดที่โรงพยาบาล หมอแม่จะให้แพทย์ทำให้เสร็จหลังคลอดโดยไม่ต้องผ่านพิธีต่าง ๆ

1.5.7 การแต่งงาน ตามหลักศาสนาอิสลาม การแต่งงานของชาวมุสลิมต้องมีหลักปฏิบัติ 5 ประการ คือ ต้องเป็นมุสลิม มีหญิงที่จะต้องทำการแต่งงานด้วย ฝ่ายหญิงมีผู้ปกครองมีการกล่าวขอกและกล่าวรับ และมีพยานอย่างน้อย 2 คน ถ้าขาดข้อใดข้อหนึ่งถือว่า การแต่งงานนั้นไม่สมบูรณ์ (กองประสานงาน กรมการปกครอง 2505 : 84-85)

ตามบัญญัติของคัมภีร์อัล-กุรอาน อนุญาตให้ชายมีภรรยาได้พร้อม ๆ กัน 4 คน และรัฐบาลไทยได้อนุญาตให้ตามหลักนี้ด้วย แต่คัมภีร์อัล-กุรอานได้บัญญัติไว้ต่อไปว่าสามีที่จะมีภรรยามากกว่าหนึ่งคนต้องปฏิบัติศอภรรยาได้โดยเท่าเทียมกัน หากไม่สามารถทำได้ก็ให้มีได้เพียงคนเดียว หรือถ้าสามีไม่มีประสิทธิภาพก็ไม่ควรมีเลยสักคนเดียว

1.5.8 การหย่าร้าง หากสามีภรรยาประสงค์จะหย่าร้างกัน ทำได้ง่ายเพียงแต่สามีเป็นผู้กล่าวด้วยคำว่า "ฉันหย่าเธอ" ก็ถือว่าขาดการเป็นสามีภรรยาแล้ว ถ้ากล่าวหนึ่งครั้งหรือสองครั้งสามีภรรยาผู้นั้นมีสิทธิ์คืนกันได้อีก แต่ถากล่าวถึงครั้งที่สามแล้วถือว่าขาดจากการเป็นสามีภรรยาแล้วโดยเด็ดขาดจะคืนกันอีกไม่ได้ นอกจากจะแต่งงานใหม่ และถ้าแต่งงานกันแล้วหย่ากันอีก 3 ครั้ง จะคืนดีหรือแต่งงานเป็นครั้งที่ 4 ไม่ได้ นอกจากภรรยาจะมีสามีอีกคนหนึ่งเสียระยะหนึ่ง การหย่าร้างที่กล่าวมานี้เป็นการถูกต้องตามหลักศาสนา แต่การหย่าร้างที่ถูกต้องตามกฎหมายต้องไปทำหนังสือหย่าเป็นหลักฐาน จึงถือว่าสมบูรณ์ตามกฎหมายด้วย

1.5.9 พิธีจัดการศพ มุสลิมถือว่าจะต้องฝังผู้ตายโดยเร็วที่สุด ห้ามเก็บศพไว้ไว้นานเกิน 24 ชั่วโมง (เสาวนีย์ จิตต์หมวด 2522 : 335) เว้นแต่มีอุปสรรคจากฝ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องกับศพนั้น โดยจัดการตามหลักศาสนาตามกระบวนการดังนี้

การอาบน้ำศพ คล้ายกับการอาบน้ำศพของไทยพุทธในชนบทโดยทั่วไปเพื่อชำระร่างกายให้สะอาดเป็นครั้งสุดท้ายก่อนไปสวรรค์ แต่ศพมุสลิมเพศใดเพศนั้นก็เป็นผู้อาบน้ำอาบเสีจระรดด้วยน้ำพินเสน น้ำใบพุทรา น้ำไม้หอม ฯลฯ แล้วปิดทวารด้วยสำลีโรยด้วยเครื่องหอม เช่น การระบูนผง หรือไม้จันทน์ผง

การทอศพ ต้องทอด้วยผ้าขาว อาจทอชั้นเดียวหรือ 3 ชั้น หรือ 5 ชั้น ตามฐานะของบุคคล แล้วจึงวางบนแคร่ไม้มีคันทาม นอนไปยังป่าช้า

การมาขีให้ศพ ก่อนฝังศพมีการมาขีให้กับผู้ตาย ผู้ที่ทำการมาขีต้องมีจำนวนอย่างน้อย 1 คน ถ้ามีผู้มาร่วมมาขีจำนวนมากยิ่งขึ้นเป็นการดี

การฝัง จะฝังในอนตะแดงขวา หันหน้าไปทางเมืองเมกกะเป็นอันเสร็จพิธี เจ้าภาพอาจทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ตาย เมื่อครบ 7 วัน 40 วัน หรือ 100 วัน สิ้นสุดแล้วแต่ประเพณีท้องถิ่นและฐานะของผู้ตาย

1.5.10 การแต่งกาย มุสลิมต้องแต่งกายตามหลักเกณฑ์ที่ศาสนากำหนดสำหรับการแต่งกายของชายส่วนที่ไม่ควรเปิดเผยคือส่วนที่อยู่ระหว่างสะดือกับสะบักหัวเข่า ส่วนผ้าไหมผ้าที่ปักด้วยไหมและเครื่องประดับจำพวกทอง เป็นสิ่งที่ต้องห้ามสำหรับชายในการสวมใส่ การแต่งกายของชายจึงอยู่ในรูปแบบใดก็ได้ อาจเป็นกางเกง โสร่ง ฯลฯ ซึ่งไม่จำกัดว่าถ้าเป็นมุสลิมจะตอแงงโสร่ง

ส่วนการแต่งกายที่ถูกต้องตามหลักศาสนาของสตรีมุสลิมคือการเปิดไหล่เฉพาะใบหน้าและฝ่ามือ ในปัจจุบันสตรีจำนวนมากได้เลิกคลุมศีรษะแต่มาคลุมไหล่แทน สวมเสื้อแขนยาวถึงข้อมือ แต่อย่างไรก็ตามประเพณีการแต่งกายได้เปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในเมืองได้เปลี่ยนแปลงเร็วกว่าผู้ที่อยู่ในชนบท

ตอนที่ 2 พื้นฐานทางการศึกษาของชาวไทยมุสลิม

2.1 แนวความคิดของศาสนาอิสลามกับการศึกษา

2.1.1 โองการของพระอัลลอฮ์กับการศึกษา

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่ส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างมาก ห้าโองการแรกในคัมภีร์อัล-กุรอานที่พระอัลลอฮ์ทางประทานให้แก่ท่านศาสนทูตมุฮัมมัดนั้นได้กล่าวถึงการศึกษาไว้หลายตอนความว่า "จงอ่าน ด้วยพระนามของพระผู้เป็นเจ้าของผู้ทรงสร้างมนุษย์จากดิน จงอ่าน อัลลอฮ์ผู้ทรงยิ่งใหญ่ ผู้ทรงสอนให้เรียนด้วยปากกำ ผู้ทรงสอนมนุษย์ในสิ่งที่เขาไม่รู้" (อัล-กุรอาน 96 : 1-5) และอีกโองการหนึ่งความว่า "จงกล่าวเถิด โอพระเจ้าของผู้อภิบาล ของฉันได้ทรงโปรดเพิ่มพูนความรู้แก่ฉัน" (อัล-กุรอาน 20 : 115)

จากบทบัญญัติในคัมภีร์อัล-กุรอานดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าพระอัลลอฮ์ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมาก พระองค์ทรงวางรากฐานศาสนาอิสลามด้วยการให้มุสลิมศึกษาหาความรู้ตลอดเวลาทั้งด้านการอ่าน การเขียน และการค้นคว้า

นอกจากนี้พระองค์ยังทรงย้ำให้มนุษย์ใช้ปัญญาและเหตุผลดังคำตรัสที่ว่า "แท้จริงสิ่งที่ชั่วร้ายที่สุดในทัศนะของพระอัลลอฮ์คือ (มนุษย์) ที่มีสภาพเหมือน) หูหนวกเป็นใบ้ คือบรรดาผู้ที่ไม่ใช่สติปัญญา" (อัล-กุรอาน 8 : 22)

2.1.2 วนะของท่านศาสนามุฮัมมัดกับการศึกษา

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญต่อการศึกษามากที่สุด ผู้ที่มีความรู้จะได้รับการยกย่องสรรเสริญ ดังคำกล่าวของท่านศาสนามุฮัมมัดที่ว่า "ผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนนั้นยอมเห็นอกว่าบรรดาผู้ทำความกตัญญูเสมือนกับดวงจันทร์ท่ามกลางหมู่ดาว" (มุฮัมมัด อะฎีเยฮ์ อัล-อิบรอฮีมี่ 2521 : 17)

ท่านศาสนทูตมุฮัมมัดได้เรียกร้องให้มุสลิมทุกคนช่วยกันเพียร เพื่อศึกษาหาความรู้ตลอดชีวิต และถือว่าการศึกษาเป็นภาระหน้าที่ของมุสลิมทุกคนต้องศึกษา เช่น "จงศึกษาวิชาตั้งแต่ออยู่ในเปลจนถึงหลุมฝังศพ" (ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์ 2525 : 94) และ "การศึกษาหาความรู้ นั้นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมุสลิมทุกคนไม่ว่าชายหรือหญิง" (สมาน ใจปราณี 2505 : 2)

นอกจากนี้ท่านได้มีพรรณษาเกี่ยวกับการศึกษาอีกหลายตอนเช่น (เสาวนีย์ จิตต์หมวด 2522 : 173-174)



"จงไปแสวงหาความรู้ แมแต่จะต้องไปไกลถึงเมืองจีน"
"ผู้ใดไปเพื่อแสวงหาความรู้ หมายถึงเขาไปในทางของพระผู้เป็นเจ้า จนกระทั่งกลับ"
"ขอให้พวกที่อยู่ที่นี่ จงเผยแพร่ความรู้ไปยังผู้ที่มิได้อยู่ที่นี่"
"ผู้ที่มีความรู้คือทายาทของบรรดาศาสดาทั้งหลายและศาสดาทั้งหลายใดที่รู้ความรู้เอาไว้
ให้เป็นมรดก ผู้ใดก็ตามได้รับมรดกชิ้นนี้ ผู้นั้นจะได้รับมรดกที่เป็นลาภอันยิ่งใหญ่"

อิสลามมิได้จำกัดให้ศึกษาเฉพาะทางโลกหรือทางธรรมทางใดทางหนึ่ง
ทานศาสนา เรียกร้องให้มุสลิมทุกคนศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป ดังวจนะของท่าน
ศาสดามุฮัมมัดที่ว่า "จงประกอบภารกิจแห่งโลกนี้ประหนึ่งว่าท่านจะดำรงชีวิตอยู่ตลอดไป และ
จงประกอบภารกิจของโลกหน้าประหนึ่งว่าท่านจะตายในวันพรุ่งนี้" (ป.อามีนเซ็น 2512 : 71)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ทานศาสดามุฮัมมัดไม่ได้สนับสนุนให้ศึกษาแต่
เพียงด้านหนึ่งด้านใดเท่านั้น แต่ให้ศึกษาพร้อมกันทั้งสองด้านโดยไม่ทำให้การศึกษาด้านหนึ่ง
ด้านใดบกพร่องไป

2.1.3 ความก้าวหน้าทางการศึกษาของชาวมุสลิมในอดีต

จากการที่แนวคิดตามหลักการของศาสนาอิสลามได้ส่งเสริมการศึกษาเป็น
อย่างมาก ดังที่กล่าวไว้ในคัมภีร์อัล-กุรอานและซุนนะฮ์ * มีผลให้ชาวมุสลิมในอดีตได้ศึกษาค้นคว้า
แสวงหาวิชาความรู้ให้เจริญก้าวหน้าตลอดมา ดังที่อาณัติ ทมานสนิธ (2518 : 8) กล่าวว่า

"จากแนวความคิดของศาสนาอิสลามเกี่ยวกับการศึกษา ได้ทำให้ชาวมุสลิมในอดีตทุ่มเทกำลัง
กายและกำลังสติปัญญา เพื่อศึกษาค้นคว้าทั้งในสาขาสังคมศาสตร์ (Social Sciences)
และวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Natural Sciences) โดยส่งนักวิชาการแต่ละสาขาวิชาไป
ยังสถาบันวิชาการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในต่างประเทศ เช่น ประเทศกรีก เปอร์เซีย และประเทศอินเดีย
ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อขอซื้อหรือลอกเอาเนื้อหาตำรับตำรา หรือเอกสารทางวิชาการจากสถาบัน
ดังกล่าวมาแปลเป็นภาษาอาหรับ เพื่อให้ผู้สนใจทางวิชาการที่ไม่ถนัดภาษาต่างประเทศจะได้มี
โอกาสศึกษาวิเคราะห์และวิจัยต่อไป

* ซุนนะฮ์ หมายถึง วจนะและจริยวัตรของท่านศาสดามุฮัมมัด

ผลจากการศึกษาค้นคว้า วิจัยตำราโบราณโดยนักวิชาการในอดีตได้ทำให้มีผลงานทางวิชาการใหม่ ๆ ที่น่าสนใจและมีประโยชน์ในด้านวิชาการทั้งในอดีตและปัจจุบันเป็นอย่างมาก ดังเช่น ผลงานทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ก็จะมีผลงานเกี่ยวกับดาราศาสตร์ คณิตศาสตร์ เกม และการแพทย์ เป็นต้น ส่วนผลงานวิชาการทางสังคมศาสตร์ สังคมก็มีผลงานทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคมศาสตร์ สาขาวิชาปรัชญาและอื่น ๆ อีก

นอกจากนี้ ผลงานทางวิชาการหรือตำราโบราณที่ถูกแปลงเป็นภาษาอาหรับได้ถูกนำแปลเป็นภาษาลาติน และภาษาอื่น ๆ ที่ใช้ในยุโรปอีกทีหนึ่ง ซึ่งพอจะกล่าวได้ว่าความก้าวหน้าทางวิชาการต่าง ๆ ของชาวมุสลิมนั้นมีรากฐานมาจากแนวความคิดทางศาสนาทั้งสิ้น"

2.1.4 สาขาวิชาของอิสลามศึกษา

ศาสนาอิสลามได้แบ่งวิชาการที่มุสลิมจะต้องแสวงหาตามบทบัญญัติศาสนา ออกเป็น 2 ประการคือ (คลมนรจ บากา 2526-2527 : 40-41)

1 วิชาบังคับพื้นฐาน เรียกว่า ฟัรฎอัยน (Frad'ayn) เป็นวิชาการที่มุสลิมทุกคนจะต้องศึกษา การศึกษาประเภทนี้ หมายถึงการศึกษาศาสนาซึ่งมุสลิมที่บรรลุนิติภาวะทางศาสนาจำเป็นต้องเรียนรู้และนำไปปฏิบัติ เนื้อหาวิชาบังคับพื้นฐานได้แก่หลักปฏิบัติ 5 ประการ หลักศรัทธา 6 ประการ และข้อห้ามต่าง ๆ ที่ศาสนาบัญญัติ

การศึกษาภาคฟัรฎอัยน

ภาคปฏิบัติ		ภาคทฤษฎี
กิจกรรมทั่วไป	กิจกรรมเฉพาะ	ศรัทธาต่อพระเจ้า (อัลลอฮ์)
ความสะอาดและสุขภาพ	เอกภาพของอัลลอฮ์	ศรัทธาต่อพระเจ้า (อัลลอฮ์)
ข้อห้าม	มุฮัมมัดศาสนาทูตของ	ศรัทธาต่อมลาอิกะฮ์
จริยธรรม	พระองค์	ศรัทธาต่อคัมภีร์ของพระองค์
หน้าที่ที่จำเป็น	นมาซ 5 เวลา	ศรัทธาต่อบรรดาศาสดาของพระองค์
	ถือศีลอดในเดือน	ศรัทธาในเรื่องเกาะฎอและเกาะคัร
	รอมฎอน	ศรัทธาต่อวันปรโลก
	ชะกาต (ให้ทานบริจาค)	
	การทำพิธีฮัจญ์	

2 วิชาที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เรียกว่า ฟัรฎุฎิฟายะฮ์ (Fard Kifayah) ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภทคือวิชาว่าด้วยซารออะห์ และวิชาที่จำเป็นสำหรับดำรงชีวิตทั่วไป วิชาประเภทแรกนั้นคือการศึกษาคัมภีร์อัล-กุรอานและชะคิส์* และวิชาที่สองคือวิชาที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและประกอบธุรกิจต่าง ๆ ซึ่งแยกออกเป็น 2 ภาคคือ

2.1 มะยุมุด คือวิชาที่เกิดประโยชน์ เสริมสร้าง สร้างสรรค์ ในทางที่ดีแก่มนุษย์ ได้แก่ วิชาการแพทย์ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ดาราศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ สังคมศาสตร์ อักษรศาสตร์ ฯลฯ

2.2 มุบาสุ คือวิชาที่อนุญาตให้เรียนได้โดยไม่ห้าม หมายถึงวิชาการต่าง ๆ ที่เกิดประโยชน์แก่ตนเองหรือคนอื่น ๆ เป็นลักษณะวิชาที่ไม่ทำอันตรายหรือไม่เกิดโทษ

การศึกษาภาคฟัรฎุฎิฟายะฮ์

หลักฐานะ (อู ชูล)	สาขา (ฟุรูก)	ภาควิชาประกอบ (มุกอดดีมะห์)	ภาควิชาเสริมและผนวก (มุอัมดีมะห์)
คัมภีร์กุรอาน	ทางวัตถุ	อักษรศาสตร์	แขนงวิชาสังคมศาสตร์
ซุนนะฮ์ นบีฯ		ศิลปศาสตร์	แขนงวิชาศิลปศาสตร์
อิจมา	ทางจิต	สุขศึกษา	แขนงวิชาแพทย์
อซร์-อัลชอฮาบะฮ์		พลศึกษา	แขนงวิชาเศรษฐศาสตร์
(การปฏิบัติของบรรดาสาวก)		ประวัติศาสตร์	แขนงวิชาวิศวกรรมศาสตร์
		วิทยาศาสตร์ทั่วไป	แขนงวิชาเกษตรศาสตร์อื่นๆ

จากการที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าหลักการศึกษาศาสนาอิสลามนั้นมุ่งสอนให้ศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ทั้งนี้เพื่อให้ได้ใช้การศึกษาทั้งสองด้านในการดำรงชีวิต มิให้มุสลิมหลงในทางใดทางหนึ่ง แต่เป้าหมายแรกและเป้าหมายสูงสุดของการศึกษาแห่งอิสลามอยู่ที่คำว่า "คุณธรรม" ซึ่งหมายถึงการศึกษาทางด้านศาสนานั่นเอง

*ชะคิส์ หมายถึง โววาทหรือคำกล่าวของท่านศาสดามุฮัมมัด

2.1.5 การศึกษาคัมภีร์อัล-กุรอาน

คัมภีร์อัล-กุรอานเป็นคัมภีร์อันสูงสุดและศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาอิสลาม เป็นที่รวมโอองการของพระอัลลอฮ์ คัมภีร์อัล-กุรอานเป็นคำสอนแห่งศีลธรรมและจริยธรรม การปกครอง การดำรงชีวิต พรุ่งพร้อมด้วยสรรพศาสตร์และวิทยาการที่ประสาคความรู้และเพิ่มพูนปัญญา (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ 2524 : 28) คัมภีร์อัล-กุรอาน เปรียบเสมือนหัวใจของศาสนาอิสลาม ชาวมุสลิมถือว่าคัมภีร์อัล-กุรอานเป็นวจาณะของพระอัลลอฮ์ที่จะนำบรรดาผู้ปฏิบัติตามบทบัญญัติไปสู่ความดีงาม คัมภีร์อัล-กุรอานจึงมีความสำคัญยิ่งในชีวิตของชาวมุสลิม เพราะคัมภีร์อัล-กุรอานเกี่ยวข้องกับชีวิตของมุสลิมตั้งแต่ปฏิสนธิจนกระทั่งอวสานแห่งชีวิต เกี่ยวพันกับกิจวัตรประจำวัน ตั้งแต่ลืมตาตื่นนอนในตอนเช้าจนกระทั่งหลับตานอนในตอนค่ำ (สมจัย อนุমানราชชน 2514 : 63) ดังนั้นมุสลิมทุกคนจึงต้องศึกษาคัมภีร์นี้โดยถือว่าเป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของศาสนาอิสลาม (สมจัย อนุমানราชชน 2514 : 68)

นอกจากนั้นศาสนาอิสลามยังบังคับให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองเด็กทุกคนต้องเอาใจใส่จัดให้บุตรหลานของตนมีโอกาสเรียนความรู้ทางศาสนา ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติคัมภีร์อัล-กุรอานตอนหนึ่งความว่า (เวียง สาครสินธุ์ 2511 : 93-94)

"...บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ต้องเอาใจใส่ลูกบุตร กุลธิดา หรือผู้ที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของตนให้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนอย่างน้อยเพียงพอสู่สามารถปฏิบัติศาสนกิจตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ทั้งที่บังคับและห้ามโดยถูกต้อง ถ้ามิฉะนั้นแล้วจะไม่มีโทษทัณฑ์...."

ฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของบิดา มารดาที่จะต้องให้การศึกษอบรมในเรื่องนี้แก่บุตรธิดาของตนโดยทางตรงคือสอนเอง หรือทางอ้อมคือการส่งบุตรธิดาเข้าศึกษาตามสถาบันต่าง ๆ ที่มีการสอนศาสนาอิสลาม

ดังนั้น การศึกษาบทบัญญัติของศาสนาจะเริ่มต้นตั้งแต่ในครอบครัว โดยที่บิดามารดาจะเป็นครูคนแรกที่ทำให้ความรู้ทางศาสนาแก่บุตร เช่น หลักศรัทธาเบื้องต้น การปฏิบัตินมาซ (นมาซ) ประจำวัน และการถือศีลอด นอกจากการสอนแล้วยังกวัดขันในเรื่องการปฏิบัติอีกด้วย นับได้ว่าเป็นการให้การศึกษาวงศาสนาเบื้องต้นแก่บรรดาเยาวชนมุสลิม นอกจากนั้นก็จะส่งบุตรหลานเข้าศึกษาคัมภีร์อัล-กุรอานเพื่อฝึกการอ่านให้ถูกต้องชัดเจน และรู้

ความหมายเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตต่อไป ซึ่งจะมีการเรียนการสอน ณ มัสยิดแต่ละแห่งโดยอิหม่าม หรือครูประจำชุมชนนั้น ๆ (ปรีดา ประพาศิชอบ 2526 : 54) หรือเข้าศึกษาในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม

สำหรับการเรียนการสอนคัมภีร์อัล-กุรอานในกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน ได้จัดดำเนินการเรียนการสอนดังนี้คือ (เสาวนีย์ จิตต์หมวด 2522 : 52-54)

1. เด็กเรียนจากโรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีการเรียนการสอนศาสนาอิสลามควบคู่กับการเรียนภาคบังคับ เช่น โรงเรียนของสมาคมและโรงเรียนมูลนิธิของมุสลิม
2. เด็กเรียนในภาคค่ำ จากโรงเรียนสอนศาสนาหรือบ้านครู ถ้าเป็นหมู่บ้านมุสลิม (หมายถึงหมู่บ้านที่มีมุสลิมอยู่มาก) จะมีการเรียนการสอน การอ่านคัมภีร์อัล-กุรอานที่บ้านโต๊ะครู หรือที่โรงเรียนสอนศาสนา
3. สำหรับผู้ที่ฐานะทางเศรษฐกิจดี หรือผู้ที่บ้านมิได้อยู่ในหมู่บ้านมุสลิม มักจะให้ครูไปสอนที่บ้านโดยมีค่าตอบแทนให้
4. การเรียนในภาคฤดูร้อน ในปัจจุบันนี้บางสถาบันได้จัดการอบรมเยาวชนในภาคฤดูร้อนเป็นเวลาเกือบ 1 เดือนหรือ 40 วัน เพื่อ สอนหลักการอิสลาม การอ่านคัมภีร์อัล-กุรอาน เช่นที่มัสยิดหลวง อัล-ซอลิขันนะห์ ปากคลองบางกอกน้อย สมาคมมุสลิมแห่งประเทศไทย และมูลนิธิกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ฯลฯ

ในบรรดาสถาบันที่ทำการสอนศาสนาอิสลามนั้น โรงเรียนสอนศาสนาหรือปอเนาะได้รับความนิยมและเชื่อถือจากประชาชนมากที่สุด เนื่องจากเป็นสถาบันสอนศาสนาที่มีการสอนที่ดีและสอนเป็นประจำมากกว่าสถานสอนศาสนาประเภทอื่น ๆ

2.2 สถาบันการศึกษาศาสนาอิสลามในประเทศไทย

จากหลักการของศาสนาอิสลามที่ชาวมุสลิมทุกคนจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับหลักการของศาสนาเพื่อให้สามารถปฏิบัติศาสนกิจได้ถูกต้องมีผลให้เกิดสถาบันทางการศึกษาเกี่ยวกับศาสนาอิสลามขึ้น ซึ่งในอดีตเรียกกันว่า ปอเนาะ

สำหรับลักษณะของปอเนาะในอดีตนั้น ความหมายเดิมของคำว่า "ปอเนาะ" มาจากคำว่า "ปอนเตาะ" (Pondok) ซึ่งแปลว่ากระท่อม แต่โดยความเข้าใจทางการศึกษาแล้ว หมายถึงสถาบันที่สอนและเรียนวิชาศาสนาอิสลามโดยเฉพาะ (โมฮัมมัด อับดุลกาเคร์ 2520 : 79)

2.2.1 ความเป็นมาของปอเนาะในประเทศไทย

ความเป็นมาของปอเนาะเชื่อกันว่าเกิดในประเทศอียิปต์แล้วแพร่เข้ามาในประเทศไทยมาเลเซีย ต่อจากนั้นเข้ามาทางตอนใต้ของประเทศไทย (ประกิจ ประจนปัจจนึก 2516 : 61) สำหรับปอเนาะในประเทศไทยสันนิษฐานกันว่ามีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเริ่มที่ปัตตานีเป็นแห่งแรก แล้วขยายไปสู่ท้องถิ่นที่มีชาวไทยมุสลิมอยู่ทั้งในภาคใต้และภาคกลาง โดยเฉพาะในภาคใต้ เช่น จังหวัดปัตตานี จะมีผู้มีความรู้ทางศาสนาเป็นอย่างดีจัดตั้งปอเนาะขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ศึกษาวิชาความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม จึงมีผลให้ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดอื่นในภาคใต้ เช่น สงขลา พัทลุง นครศรีธรรมราช กระบี่ พังงา และจากจังหวัดอื่นทางภาคกลาง เช่น กรุงเทพมหานคร อยุธยา สมุทรปราการ ฉะเชิงเทรา นนทบุรี ปทุมธานี ไปศึกษาวิชาศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี (มยุรี จารุปาน 2518 : 8)

ปอเนาะจัดดำเนินการโดยเอกชน ผู้สอนเรียกว่า "โต๊ะครู" ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับความนิยมนกย่องเชื่อถือจากประชาชนว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ในหลักศาสนาอิสลามผู้มารับการสอนศาสนาจากท้องที่ต่าง ๆ กันตามความนิยมเชื่อถือในตัวโต๊ะครู นักเรียนเหล่านั้นได้มาสร้างบ้านในลักษณะกระท่อมเล็ก ๆ สำหรับพักอาศัยระหว่างมาศึกษาซึ่งจะอยู่บริเวณเดียวกันกับบ้านของโต๊ะครู นักเรียนจะเป็นผู้จัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคมาเอง แต่สำหรับในบางภาค เช่น ภาคกลางที่มีความสะดวกในด้านการคมนาคม นักเรียนไม่จำเป็นต้องมาสร้างกระท่อมอยู่รอบ ๆ บ้านโต๊ะครูก็ได้ ขนาดของปอเนาะแต่ละแห่งจะขึ้นอยู่กับความนิยมของประชาชน ถ้าโต๊ะครูคนใดเป็นที่เลื่อมใสมากก็จะมีผู้มารับการสอนมาก ปอเนาะบางแห่งจะมีผู้มารับการสอนนับเป็นร้อย ๆ คน โต๊ะครูมิได้มีรายได้จากการสอน เพราะถือว่าเป็นเรื่องของความศรัทธาและเสียสละเพื่อการศาสนา นอกจากรายได้จากการบริจาคซึ่งเรียกว่า ซะตะเกาะฮ์ (Sedakah)* แล้วโต๊ะครูก็ได้อาศัยแรงงาน

*ซะตะเกาะฮ์ หมายถึง การบริจาคตาน ซึ่งเป็นการบริจาคตามใจสมัคร

ของผู้มารับการสอนในการประกอบอาชีพ

นักศึกษาที่เรียนในปอเนาะมีทั้งหญิงและชายโดยแยกกันอยู่และแยกกันเรียน นักศึกษาส่วนใหญ่จะเรียนจบชั้นประถมศึกษาแล้ว การเรียนการสอนในปอเนาะไม่มีหลักสูตรแน่นอน โต๊ะครูวางก็จะจัดให้มีการสอนตามความสะดวก เวลาอบรมสั่งสอนไม่กำหนดแน่นอนว่าเมื่อไรจึงจะสำเร็จการศึกษา นักศึกษาบางคนอาจเรียนนานถึงสิบปีหรือกว่านั้น ในปอเนาะนั้นโต๊ะครูทำหน้าที่เป็นครูใหญ่ ผู้จัดการ เจ้าของ และผู้สอน โต๊ะครูอาจสอนเองหรือเลือกนักศึกษาชั้นสูงที่มีความรู้ดีและมีควมประพฤติดีให้ช่วยสอนนักศึกษาในชั้นที่ต่ำกว่า

2.2.2 หลักสูตรของปอเนาะ

แต่เดิมมาการศึกษาในปอเนาะไม่มีหลักสูตรที่แน่นอน การสอนวิชาใดขึ้นอยู่กับความพอใจของโต๊ะครูเพียงผู้เดียว โดยปกติวิชาที่สอนในปอเนาะแบ่งออกได้ 2 หมวดวิชาใหญ่ คือ (รุ่ง แก้วแดง 2511 : 37)

1. วิชาศาสนาอิสลาม เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถอ่านคัมภีร์อัล-กุรอ่านได้อย่างถูกต้องและเข้าใจความหมาย ให้อ่านขบถุญญัตติทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน วิชาที่เรียน เช่น (กระทรวงศึกษาธิการ 2504 : 12) อ่านและบรรยายกุรอ่าน (ตัฟซีร์) คำอธิบายอัล-กุรอ่านและพระวจนะ (ฮะดีษ) ศีลธรรม (ตะเซวาฟ) ประวัติศาสตร์ศาสนา บัญญัติแห่งศาสนา (ฟิกฮ์)

2. วิชาภาษาอาหรับ เนื่องจากพระคัมภีร์อัล-กุรอ่าน ฮะดีษและคำบรรยายในศาสนาอิสลามเป็นภาษาอาหรับทั้งหมด ดังนั้นการที่จะเรียนศาสนาได้ลึกซึ้งและถูกต้องจำเป็นต้องมีความรู้ภาษาอาหรับอย่างดี วิชาภาษาอาหรับในปอเนาะแบ่งออกเป็น การอ่าน คัดเขียน และไวยากรณ์อาหรับ

สำหรับวิชาภาษามลายู ปอเนาะบางแห่งได้เพิ่มการสอนวิชาภาษามลายู (อักษรยาวี) ให้กับนักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปอเนาะที่โต๊ะครูได้รับการศึกษามาจากมาเลเซีย โต๊ะครูบางคนยังได้ใช้คำอธิบายคัมภีร์อัล-กุรอ่านที่แปลเป็นภาษามลายูที่เรียกว่า "กัตีบ" เป็นคู่มือในการเข้าใจพระคัมภีร์ที่จารึกเป็นภาษาอาหรับ

ส่วนระดับชั้นของการศึกษาในปอเนาะ ขจัดภัย บรูษหัตม์ (2519 : 219) ไต่แยงไว้ดังนี้ ระดับชั้นของการศึกษาในปอเนาะแบ่งออกเป็น 3 ชั้นคือ ชั้นต้น ชั้นกลาง และชั้นปลาย ชั้นต้นแบ่งออกเป็นปีที่หนึ่ง ปีที่สอง ปีที่สาม และปีที่สี่ ชั้นกลางคือปีที่ห้า ปีที่หกและปีที่เจ็ด ส่วนชั้นปลายมีสองชั้นคือปีที่แปด และปีที่เก้า

2.2.3 การแปรสภาพปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าวิชาที่เปิดสอนในปอเนาะแทบทั้งหมดเป็นวิชาศาสนาอย่างเดียว มิได้มีการสอนวิชาสามัญเลย นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากปอเนาะไม่มีความรู้พอที่จะประกอบอาชีพได้ นอกจากนี้ปอเนาะแต่เดิมดำเนินการได้โดยอิสระไม่ต้องขออนุญาตผู้ใด ไม่มีหลักสูตรกำหนดแน่นอน รัฐบาลจึงได้ยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือเพื่อให้การศึกษาของปอเนาะมีคุณภาพดียิ่งขึ้น และเพื่อให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของชาติเป็นส่วนรวมด้วยโดยให้ปอเนาะต่าง ๆ จดทะเบียนเป็นปอเนาะ ที่ถูกต้องตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะในภาคศึกษา 2 พ.ศ.2504 และส่งเสริมให้ปอเนาะ ที่จดทะเบียนเหล่านั้นแปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม โดยการขออนุญาตจัดตั้งโรงเรียนราษฎร์ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ.2497

ดังนั้น ปอเนาะในสภาพเดิมจึงหมดไป คงมีแต่โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ซึ่งปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ภายใต้การควบคุมดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) กระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนประเภทหนึ่งในจำนวน 7 ประเภทของโรงเรียนการศึกษาพิเศษตามมาตรา 20 (3) แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ.2497 (ราชกิจจานุเบกษา 2497 : เล่ม 7 ตอนที่ 14) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบคือ โรงเรียนที่สอนเฉพาะวิชาศาสนาอิสลามอย่างเดียว และโรงเรียนที่สอนวิชาศาสนาอิสลามควบคู่กับการสอนวิชาสามัญ ดังเช่นที่ปรากฏในเขตการศึกษา 2,3 และ 4

สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานคร เป็นโรงเรียนที่สอนเฉพาะศาสนาอิสลามอย่างเดียว จากสถิติการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2527 (2528 : 35) พบว่ามีจำนวนโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม ถึง 98 โรงเรียนที่เปิดสอนในระดับสูงที่นอกเหนือจากระดับประถมอื่นมี 6 โรงเรียน คือ โรงเรียนมัสยิดอูลูมุดดีนียะห์ โรงเรียนศาสนวิทยา โรงเรียนศาสนศึกษา โรงเรียนริควานูนอิสลาม โรงเรียนมะเซาะฮ์ฮาดุกดีน 2 และโรงเรียนอิสลามบูรณศาสน์ หลักสูตรที่ใช้สอนในระดับสูงที่นอกเหนือจากระดับประถมอื่นแต่ละโรงเรียนจะเป็นการเรียนการสอนเกี่ยวกับเนื้อหาทางศาสนาอิสลามและภาษา

อาหารเป็นหลัก นอกจากนี้ในบางโรงเรียนจะมีการเรียนการสอน วิชาเพิ่มเติม อาทิเช่น ภาษามลายู และอื่น ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมและการให้ความสำคัญของเนื้อหาสาระในวิชาดังกล่าวของผู้สอน ในแต่ละโรงเรียน ดังตัวอย่างหลักสูตรในภาคผนวก

ตอนที่ 3 แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวความคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องเหตุผลในการศึกษาต่อในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาลและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามของนักเรียนไทยมุสลิม กรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาถึงเหตุผล องค์ประกอบต่าง ๆ ที่เป็นตัวกำหนดให้นักเรียนเลือกเข้าศึกษาต่อ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัยดังต่อไปนี้

ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจและบุคลิกภาพของอับราฮัม เอช มาสโลว์ (Abraham H. Maslow 1970 : 22) ได้กล่าวถึงความต้องการของมนุษย์ว่า ความต้องการของมนุษย์เรียงลำดับความสำคัญได้จากความต้องการระดับต่ำสุดจนถึงสูงสุด คือ

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological or Biological Needs)
2. ความต้องการความปลอดภัย (Need for Safety)
3. ความต้องการความรัก (Need for love)
4. ความต้องการเกียรติหรือความภาคภูมิใจในตนเอง (Need for Selfesteem)
5. ความต้องการที่จะแสดงความสามารถของตนให้เกิดผลต่อสังคม (Need for Self-Actualization)

ทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำทางสังคมของวิลเลียม คัมบลิว รีคเตอร์ (William W. Reeder 1971 อ้างถึงใน สุภัตรา ตันติปิกร 2524 : 44-45) ได้กล่าวถึงเหตุผลในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดของมนุษย์ว่า ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการไม่ได้มีเพียงองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง เหตุผลในการกระทำของมนุษย์ที่รีคเตอร์กล่าวไว้มีดังนี้คือ

1. เป้าประสงค์ (Goals)
2. ความเชื่อที่สืบทอดกันมา (Belief Orientation)
3. ปทัสถาน (Value Standard)
4. นิสัยและขนบธรรมเนียมประเพณี (Habit and Custom)
5. ความคาดหวัง (Expectations)
6. ข้อผูกมัด (Commitments)
7. แรงเสริม (Force)
8. โอกาส (Opportunity)
9. ความสามารถ (Ability)
10. การสนับสนุน (Support)

องค์ประกอบทั้ง 10 ประการดังกล่าว เป็นเหตุผลของการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดของมนุษย์ และเหตุผลดังกล่าวมิได้จำกัดอยู่เพียงองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง แต่จะประกอบด้วยเหตุผลหลายประการ ซึ่งอาจจะเหมือนกันหรือแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล

เนื่องจากความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์มีมากมาย ดังนั้นพฤติกรรมของบุคคลย่อมจะถูกผลักดันจากความต้องการต่าง ๆ เหล่านี้ การเลือกศึกษาต่อในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาลและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจึงมีเหตุผลต่าง ๆ เหล่านี้มาเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งเหตุผลของแต่ละคนอาจเหมือนกันหรือต่างกันได้ นอกจากนั้นเหตุผลในการศึกษาในโรงเรียนดังกล่าวอาจเนื่องมาจากแรงจูงใจ เพราะแรงจูงใจมีอิทธิพลต่อการศึกษาของนักเรียนมาก (ธวัชชัย ชัยจิระฉายากุล 2513 : 108) เช่น ความต้องการในด้านต่าง ๆ นับได้ว่าเป็นแรงจูงใจที่สำคัญ

เนื่องจากการเลือกศึกษาต่อในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาลและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาเหตุผลต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อการเลือกศึกษาต่อในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาลและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามดังจะได้อธิบายต่อไป

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเหตุผลในการศึกษาต่อในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาลและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ใคศึกษาและรวบรวมผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้คือ

3.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางการศึกษาของชาวไทยมุสลิม

3.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเหตุผลในการศึกษาต่อ

3.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางการศึกษาของชาวไทยมุสลิม

การวิจัยส่วนใหญ่ที่พบจะเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางการศึกษาของชาวไทยมุสลิมมีดังนี้

รุ่ง แก้วแดง (2511 : 25) ได้ทำการวิจัยเรื่องทัศนคติของโต๊ะครูต่อการปรับปรุงปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้คือโต๊ะครูจำนวน 39 คน จากโรงเรียนปอเนาะที่ได้รับการปรับปรุงเป็นโรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่าการที่จะพัฒนาการศึกษาในภูมิภาคนี้ ควรเน้นการพัฒนาการศึกษาชาวไทยมุสลิมให้มากกว่าไทยพุทธ สาเหตุที่ชาวไทยมุสลิมมีระดับการศึกษาต่ำ เนื่องจากประชาชนให้ความสำคัญแก่การศึกษาวิชาศาสนามากเกินไปจนกลายเป็นค่านิยมทางสังคมว่าผู้ใดมีความรู้ทางศาสนาก็จะได้รับการยกย่องจากประชาชนมาก โดยเฉพาะผู้ที่มีโอกาสไปศึกษาวิชาศาสนาในต่างประเทศ หรือเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ ในนครเมกกะด้วยแล้ว จะได้รับการยกย่องให้เป็นโต๊ะหะยี (ผู้นำทางศาสนา) ซึ่งมีโอกาสได้รับซากาต (สิ่งของ) จากประชาชนอีกด้วย ในด้านการบริหารการศึกษา เนื่องจากระบบการศึกษาของไทยจัดโดยไมคำนึงถึงความแตกต่างในด้านศาสนา ภาษา และขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยมุสลิม

ศึกษานิเทศก์ เขตศึกษา 2 (2512 : 28) ได้ทำการวิจัยเรื่องสาเหตุที่ชาวไทยมุสลิมนิยมส่งบุตร เข้าเรียนในปอเนาะมากกว่าโรงเรียนสามัญ ผลการ

วิจัยพบวามส่ำเหตุคั้งนี้ อธิพัลจากศำสนำ ไม่มีโรงเรียนมัธยมอยู่ใกล้ แต่มีปอเนาะอยู่ใกล้
ประเพณีต้องการให้ส่งคนมารับรอง ต้องการเรียนภาษำถิ่น ค่ำใช้จ่ายในปอเนาะถูกกว่ำโรงเรียน
สำมัญ ต้องการเป็นครูปอเนาะ และพื้นฐานควำมรู้วิชาสำมัญอ่อน

ศึกษำนิเทศก์เขตศีกษำ 2 (2512 : 36) ได้ทำกำร
วิจัยเรื่องทัศนคติเกี่ยวกับการศีกษำของนักเรียนไทยมุสลิม ในภำคศีกษำ 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ใน
กำรวิจัยนี้คือศีกษำธิการอำเภอในภำคศีกษำ 2 จำนวน 25 อำเภอ ครูประจำชน จำนวน 106 คน
ผู้ปกครอง 324 คน และนักเรียนไทยมุสลิมชั้น ป.7 และ ม.ศ.3 ในภำคศีกษำ 2 จำนวน 321
คน เครื่องมือที่ใช้ในกำรวิจัยคือแบบสอบถาม ผลกำรวิจัยพบว่ำ นักเรียนส่วนมำกต้องการศีกษำ
ต่อ และนักเรียนช่ำยมีควำมต้องการศีกษำต่อมำกกว่ำนักเรียนหญิง ส่ำเหตุที่ทำให้อำได้ศีกษำต่อ
คือควำมยำกจน นักเรียนออกกกลางคั้งเพื่อช่ำยพ่อแม่ประกอบอาชีพ ผู้ปกครองต้องการให้ลูกเรียน
ที่วิทยาลัยอิสลำน และสนับสนุนให้ลูกมีอาชีพเป็นครูสอนศำสนำเป็นอันดับหนึ่ง

ประพันธ์ กุหมำมุกต์ (2512 : 17) ได้ทำกำรวิจัย
เรื่องทุนอุดหนุนการศีกษำนักเรียนไทยมุสลิมในภำคศีกษำ 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในกำรวิจัยคือ ศีกษำ-
ธิการอำเภอ 24 คน ครูใหญ่ 56 คน นักเรียนที่ได้รับทุนไปแล้ว 144 คน และนักเรียนผู้กำล้ง
รับทุน 68 คน เครื่องมือที่ใช้ในกำรวิจัยคือแบบสอบถาม ผลกำรวิจัยพบว่ำ กำรที่นักเรียนไทยมุสลิม
ไม่ต้องการศีกษำต่อนั้น นักเรียนช่ำยตอบว่ำต้องการเรียนในปอเนาะเป็นส่ำเหตุที่สำคัญที่สุด ส่วน
นักเรียนหญิงตอบว่ำเพราะพ่อแม่ยำกจนเป็นส่ำเหตุสำคัญอันดับแรก เรื่องไม่ได้รับทุนการศีกษำไม่ใช่
เรื่องสำคัญ นักเรียนไทยมุสลิมร้อยละ 98.53 เชื่อว่ำช่ำยไทยมุสลิมที่ได้รับกำรศีกษำศึแล้ว จะรู้ซึ่ง
วำตนเองเป็นคนไทย และนักเรียนกลุ่มนี้ร้อยละ 87.73 ที่สนับสนุนให้ช่ำยไทยมุสลิมใช้ภำษำไทยใน
กำรติดต่อกับทำงรำชกำร ส่ำหรับมูลเหตุที่จูงใจให้ศีกษำต่อนักเรียนไทยมุสลิมร้อยละ 87.78
ตอบว่ำ เพื่อเป็นตัวอย่างแก่นักเรียนไทยมุสลิมกลุ่มอื่น ๆ เป็นมูลเหตุที่สำคัญที่สุด และในกำรวิจัย
ครั้งเดียวกันนี้ ได้สอบถามกลุ่มศีกษำธิการอำเภอ ได้รับค่ำตอบว่ำ อุปสรรคต่อกำรเรียนของ
นักเรียนไทยมุสลิม คือ พ่อแม่ไม่สนับสนุน ไม่เห็นคุณค่าของกำรศีกษำ พ่อแม่ยำกจน ต้องการ
เรียนในปอเนาะ ไม่ได้รับทุนอุดหนุนและเกียจครำนในกำรเรียน

ศึกษำนิเทศก์เขตศีกษำ. 2 (2513 : 88) ได้ทำกำร
วิจัยเรื่อง กำรสำรวจควำมต้องการและทัศนคติต่อกำรศีกษำของประชาชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ใน

การวิจัยคือ ประชาชนทั้งชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม ในจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล จำนวน 2,601 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมมีทัศนคติที่คัดค้านการศึกษาทั้งของตนเองและบุตรหลาน ชาวไทยมุสลิมร้อยละ 32.30 ที่แสดงว่าตนมิได้เป็นคนไทย แต่เป็นคนมลายู ประชาชนทั้งสองกลุ่มเห็นพ้องต้องกันในเรื่องการจัดให้มีการเปิดสอนวิชาที่พหุวัฒนธรรมในหมู่บ้าน ประชาชนทั้งสองกลุ่มปรารถนาให้บุตรเป็นครู และประกอบอาชีพอื่นที่นอกเหนือจากกสิกรรม ชาวไทยมุสลิมร้อยละ 45.68 ปรารถนาให้ลูกเรียนในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม(ปอเนาะ)

สุรพล โภพิศ (2518 : 99) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบค่านิยมทางสังคมของนักศึกษาไทยพุทธและนักศึกษาไทยมุสลิมที่ศึกษาอยู่ในวิทยาลัยครูยะลา กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษา ป.กศ.ปีที่ 1-2 ปีการศึกษา 2517 ของวิทยาลัยครูยะลา แยกตามเพศและศาสนาที่นับถือจำนวน 634 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาทั้งหญิงชายมีค่านิยมทางศาสนาอันคับสูงสุด ซึ่งแสดงถึงความมีศรัทธา เชื่อมั่นในศาสนาเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากศาสนาอิสลาม มีลักษณะเป็นทั้งกฎหมายและระเบียบประเพณี ตลอดจนวิธีการปลุกยอหยที่ชาวไทยมุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติตามไม่มีการยกเว้น กิจกรรมประจำวันหลายประการผูกพันกับศาสนา ซึ่งทำให้นักเรียนไทยมุสลิมเลือกค่านิยมทางศาสนาเป็นอันคับสูงสุด

พล แสงสว่าง (2522 : 135-136) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบการศึกษาต่อ และไม่ศึกษาต่อของนักเรียนไทยมุสลิม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในจังหวัดยะลา กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชายหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในโรงเรียนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา จำนวน 279 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่ทำให้นักเรียนไทยมุสลิมศึกษาต่อตามลำดับความสำคัญ คือองค์ประกอบด้านส่วนตัว สิ่งแวดล้อม ครอบครัว ศาสนาและประเพณี ส่วนองค์ประกอบที่ทำให้นักเรียนไทยมุสลิมไม่ศึกษาต่อตามลำดับความสำคัญคือองค์ประกอบด้านศาสนาและประเพณี ครอบครัว ส่วนตัว และสิ่งแวดล้อม

หน่วยศึกษานิเทศก์เขต 3 ยะลา (2523 : 17-19) ได้ทำการวิจัยเรื่องความต้องการและปัจจัยในการศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษา ของนักเรียนไทยมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี 2523 กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนไทยมุสลิมจำนวน 434 คน ผลการวิจัย

วิจัยพบว่า นักเรียนไทยมุสลิมร้อยละ 85.94 ของกลุ่มตัวอย่าง มีความต้องการที่จะเรียนต่อไม่ว่าจะเป็นนักเรียนชายหรือนักเรียนหญิง แต่ถูกผลักดันโดยสภาพเศรษฐกิจและสังคมรอบด้าน ซึ่งพอสรุปเป็นปัญหาสำคัญได้ 3 ประการคือ

1. ถ้าไม่มีโอกาสได้เรียนศาสนาอิสลาม เนื่องจากในโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญไม่มีการสอนศาสนา และจากการสำรวจพบว่าทำให้เลือกเรียนต่อระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญ กับโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม (ปอเนาะ) แล้วนักเรียนหญิงร้อยละ 51 อยากเรียนในปอเนาะเพื่อต้องการเรียนศาสนาเป็นประเด็นสำคัญ
2. สภาพการแนะแนวที่นักเรียนได้รับยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร ไม่ว่าจะเป็นการแนะแนวจากครู ผู้ปกครอง รุ่นพี่ตลอดจนเพื่อนฝูง จากการสำรวจพบว่ากลุ่มนักเรียนที่ต้องการเรียนต่อจะได้รับคำแนะนำจากครูและผู้ปกครองถึงร้อยละ 84 และมีพวกที่ไม่เคยได้รับคำแนะนำเลยเพียงร้อยละ 11 เท่านั้น ในทางตรงกันข้าม กลุ่มนักเรียนที่จะไม่เรียนต่อร้อยละ 33 ไม่เคยได้รับคำแนะนำเลย แม้จะได้รับคำแนะนำจากผู้ปกครองอยู่บ้านก็เพียงร้อยละ 9 เท่านั้น นอกจากนี้ค่านิยมในการเลือกเรียนในปอเนาะยังมีส่วนสำคัญในการแนะแนว ผู้ปกครองที่แนะนำให้เลือกเรียนปอเนาะมีถึงร้อยละ 42 ส่วนนักเรียนมัธยมศึกษาสามัญจะได้รับการแนะแนวจากครูในโรงเรียนประถมเป็นส่วนใหญ่ร้อยละ 44 ค่านิยมอันนี้มีผลสืบเนื่องมาจากความคาดหวังในอาชีพในอนาคตของนักเรียนที่เลือกเรียนในโรงเรียนมัธยมสายสามัญ ส่วนใหญ่พอแม่จะมีอาชีพค้าขาย และนักเรียนที่ต้องการเรียนเพื่อฝึกอาชีพที่ใช้ความรู้ทางวิชาชีพด้วย ส่วนกลุ่มนักเรียนที่อยากเรียนศาสนาในปอเนาะ พ่อแม่ส่วนใหญ่จะมีอาชีพทำไร่ ทำนา ทำสวน ซึ่งสอดคล้องกับสภาพสังคมเกษตรกรรมในชนบทที่ไม่เห็นความจำเป็นของการเรียนต่อ ประชากรส่วนใหญ่ที่จบการศึกษาภาคบังคับก็มีความรู้พอเพียงที่จะออกไปประกอบอาชีพโดยไม่ต้องอาศัยความรู้จากโรงเรียนมากนัก นอกจากนี้นักเรียนที่อยากเรียนศาสนาในปอเนาะ ส่วนใหญ่ยังไม่มี ความคาดหวังในอาชีพเลย ร้อยละ 50
3. ทุนทรัพย์ที่สนับสนุนให้นักเรียนเรียนต่อ ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญ กลุ่มนักเรียนที่เลือกเรียนต่อนั้นรายได้ของบิดามารดาหรือผู้ปกครองอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด มีร้อยละ 47 ซึ่งมีรายได้ประมาณ 900-2,000 บาทต่อเดือน กลุ่มนักเรียนที่ไม่ต้องการเรียนต่อ พ่อแม่จะมีรายได้ต่ำกว่า 900 บาทต่อเดือน เป็นจำนวนร้อยละ 66

สำนักงานศึกษาธิการเขตการศึกษา 2 (2523 : 46-47)

ไต่ทำการวิจัยเรื่องอิทธิพลที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของนักเรียนนับถือศาสนาอิสลามในเขตการศึกษา 2 กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่นับถือศาสนาอิสลามจากโรงเรียนมัธยมสามัญญ์จำนวน 1,178 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาจำนวน 1,682 คน ผลของการวิจัยพบว่า จากการสำรวจสถิติเปรียบเทียบระหว่างสัดส่วนของนักเรียนไทยมุสลิมระดับประถม (ชั้น ป.6) กับจำนวนนักเรียนไทยมุสลิมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่าโดยส่วนรวมแล้วนักเรียนเข้าศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มากขึ้น แต่นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนมัธยมสามัญญ์มีจำนวนน้อยกว่านักเรียนที่เรียนในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม กล่าวคือ นักเรียนไทยมุสลิม ป.6 ในเขตการศึกษา 2 จำนวน 11,634 คน มีโอกาสเรียนต่อมัธยมศึกษาปีที่ 2524 จำนวน 5,460 คน หรือร้อยละ 46.93 และไปเรียนในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาถึง 3,287 คน หรือร้อยละ 60.20 ของจำนวนนักเรียนที่เรียนต่อที่หันมาเรียนเฉพาะมัธยมสามัญญ์เพียง 2,173 คน หรือเพียงร้อยละ 39.80 ของจำนวนนักเรียนที่เรียนต่อ

นอกจากนี้ยังพบประเด็นสำคัญอีกว่านักเรียนที่ต้องการเรียนต่อในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม เพราะมีโอกาสได้เรียนทั้งศาสนาและวิชาสามัญ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อและการเลือกศึกษาต่อของนักเรียนไทยมุสลิมในภาคใต้ในนี้มีปัญหามากมาย และปัญหาที่ส่งผลต่อการศึกษาต่อและการเลือกศึกษาต่อของชาวไทยมุสลิมคือ ปัญหาด้านศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี ซึ่งชาวไทยมุสลิมยังคงนิยมให้บุตรหลานเรียนทางด้านศาสนา มากกว่าทางด้านวิชาสามัญ นอกจากนี้ยังมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ กล่าวคือ ไม่สามารถส่งบุตรหลานให้เรียนสูงได้ และปัญหาที่เกิดจากบิดามารดาไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาด้านวิชาสามัญจึงไม่สนับสนุนให้เรียนต่อในระดับสูง ซึ่งสิ่งทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวสรุปได้ว่าเกิดจากปัจจัยหลายประการ เช่น ปัจจัยทางด้านส่วนตัว ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยทางด้านครอบครัว และที่สำคัญคือปัจจัยทางด้านศาสนาและประเพณี ทั้งนี้เพราะชาวไทยมุสลิมให้ความสำคัญกับการศึกษาวิชาศาสนาอิสลามมาก เนื่องจากวิชาศาสนามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับชาวไทยมุสลิมที่จะต้องรู้หลักการทางศาสนาและสามารถปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างถูกต้อง การศึกษาวิชาศาสนาสามารถศึกษาจากผู้ที่มีความรู้ทางศาสนาในชุมชน หรือใน

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (ปอเนาะ) จากกรณีดังกล่าวความสนใจที่จะศึกษาวิชาสามัญในระดับสูงขึ้นที่รัฐจัดให้จึงมีน้อย เช่น ในระดับประถมศึกษาจะเข้าเรียนเพื่อให้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ ในระดับมัธยมศึกษาจะเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมากกว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาล โดยมุ่งที่จะศึกษาวิชาศาสนาอิสลามเป็นสิ่งสำคัญ

3.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเหตุผลในการศึกษาต่อ

การวิจัยที่พบโดยทั่วไป เกี่ยวกับเหตุผลในการศึกษาต่อเป็นการศึกษาของบุคคลประเภทต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจในการเลือกศึกษาต่อ ส่วนมากจะเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ซึ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเหตุผลในการศึกษาต่อมีดังนี้คือ

งานวิจัยในประเทศไทย

สมพงษ์ มั่นระวัง (2513 : 161) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาแนวโน้มในการเลือกเรียนต่อสายสามัญและสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดสุโขทัย โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนจำนวน 589 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 475 คน ผลการรวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 1,064 คน ผลการวิจัยพบว่าเหตุผลที่นักเรียนใช้ในการพิจารณาเลือกเรียนต่อ คือ โอกาสในการหารายได้ และความเหมาะสมกับสติปัญญาของตนเอง ผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการเรียนต่อของนักเรียนมากกว่าครู นักเรียนที่ผู้ปกครองอาชีพทำไร่ ทำนา หรือทำสวน ส่วนใหญ่จะเลือกเรียนต่อสายอาชีพมากกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองค้าขาย รับราชการ และเหตุผลที่ผู้ปกครองมุ่งหวังให้นักเรียนเรียนต่อคือโอกาสในความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำจะเลือกเรียนสายอาชีพมากกว่าสายสามัญ

สนั่น ประจงจิตร (2515 : 58-63) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาองค์ประกอบที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนมัธยมแบบประสมและโรงเรียนมัธยมแบบธรรมดา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2514 โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาแบบประสม 200 คน แบบธรรมดา 200 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบที่เป็นแรงจูงใจ

ในโรงเรียนแบบประสม นักเรียนได้รับแรงจูงใจในการเลือกอาชีพเรียงลำดับความสำคัญดังนี้ ความถนัด ความสนใจ และเหตุผลส่วนตัว ลักษณะของงานและความก้าวหน้า เกียรติยศชื่อเสียง เงิน ความจำเป็นและบุคคล ส่วนนักเรียนในโรงเรียนแบบธรรมดา ได้รับแรงจูงใจในการเลือกอาชีพเรียงลำดับความสำคัญดังนี้ ความถนัด ความสนใจ และเหตุผลส่วนตัว เกียรติยศชื่อเสียง ลักษณะของงาน และความก้าวหน้า เงิน และความจำเป็นและความต้องการของบุคคล

มนัสวีร์ บุญเปี่ยม (2522 : 54) ได้ทำการวิจัยเรื่องแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย กองทัพบก โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียน จำนวน 158 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ บทบาทของบิดา มารดาหรือญาติที่เป็นทหาร การสนับสนุนของครอบครัว ความชอบการปฏิบัติงานในอาชีพพยาบาล การชักชวนของเพื่อนและความต้องการยศว่าที่ร้อยตรีหญิง

ประสงค์ บุญพรพงศ์ (2524 : 84-85) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาองค์ประกอบในการเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียน ผู้ปกครอง และครูผู้สอน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 924 คน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบด้านเกียรติยศชื่อเสียงมีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียนมากที่สุด รองลงมาได้แก่องค์ประกอบด้านลักษณะงานและความก้าวหน้า ด้านความถนัด ความสนใจ และเหตุผลส่วนตัว ด้านความจำเป็น ด้านรายได้ และด้านบุคคล ทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง และครู มีความคิดเห็นต่อองค์ประกอบในการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนของนักเรียนไม่ต่างกัน

กฤษณา วงษาสันต์ (2524 : 30) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกโปรแกรมการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอมะนัง จังหวัดอุบลราชธานี โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 220 คน ผลการวิจัยพบว่าอาชีพและระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการเลือกโปรแกรมการเรียนของนักเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีผลต่อการเลือกโปรแกรมการเรียนของนักเรียนด้วย นักเรียนเลือกโปรแกรมการเรียนด้วยตนเองมากที่สุด

สุวิมล คิลัน (2526 : 91-93) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาขององค์ประกอบที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกแผนการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดโรงเรียนรัฐบาล ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนจำนวน 416 คน ผลการวิจัยพบว่าลักษณะของงานเป็นองค์ประกอบที่เป็นแรงจูงใจสำคัญในการเลือกแผนการเรียนของนักเรียน และนักเรียนชายและหญิง มีความแตกต่างในการเลือกแผนการเรียนด้านเกียรติยศ ชื่อเสียง อาชีพ และระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการเลือกของนักเรียนด้วย

จากผลการวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่าในการเลือกศึกษาต่อทั้งสายสามัญและสายอาชีพ หรือการเลือกแผนการเรียนของนักเรียนนั้นส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับเหตุผลด้านรายได้ ความต้องการของผู้ปกครอง ด้านเกียรติยศชื่อเสียง ด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ด้านความถนัดและความสนใจของตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่า อาชีพและระดับการศึกษาของผู้ปกครองก็มีอิทธิพลต่อการเลือกศึกษาของนักเรียนด้วย

งานวิจัยต่างประเทศ

โอเดล อูซเซล (Odell Uzzell 1961 : 666-669) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาต่อและการเลือกอาชีพของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียน 14 แห่งใน Eastern North Carolina จำนวน 301 คน โดยใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลและแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่นักเรียนใช้ช่วยในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อหรือเลือกอาชีพก็คือ ความคุ้นเคยกับบุคคลที่อยู่ในวงการณ์นั้น ๆ มาก่อน ซึ่งก็แสดงว่าการชักนำของผู้คนก็มีอิทธิพลต่อการเลือกศึกษาและเลือกอาชีพของนักเรียนด้วย

ฟิลลิป เอ เพอร์โรน (Philip A. Perone 1965 : 254-257) ได้ทำการวิจัยเรื่องค่านิยมและปัจจัยที่นักเรียนใช้ในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อและเลือกอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นปีที่ 7 และ 8 จำนวน 196 คน และบิดาของนักเรียนเหล่านั้นด้วย ผลการวิจัยพบว่าบิดามารดามีอิทธิพลในการเลือกศึกษาต่อและเลือกประกอบอาชีพของนักเรียนและยังพบว่าบิดามารดาของนักเรียนมองความสำคัญของการศึกษาและอาชีพโดยคำนึงถึงรายได้ ความมั่นคงของงานในอนาคต และความเป็นอิสระในงานที่ทำ

คัมบลิว อาร์ คูก (W. R. Cook 1967 : 799A) ได้ทำการวิจัยเรื่ององค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกอาชีพของเด็กผู้ชาย โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายในรัฐวิสคอนซิน จำนวน 384 คน ผลการวิจัยพบว่า การเลือก การเลือกอาชีพมีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจ สังคม ระดับความปรารถนาทางอาชีพ สติปัญญา และความสนใจในอาชีพ

แอล เฮช คอบบิน (L. H. Dobbin 1969 : 2958A) ได้ทำการวิจัยเรื่องความปรารถนาและความมุ่งหวังด้านการศึกษาและอาชีพของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 492 คน จากหัวเมืองในรัฐหลุยเซียนา ผลการวิจัยพบว่า ครอบครัวย่อมมีอิทธิพลต่อความแปรปรวนและความมุ่งหวังทางอาชีพ คือ บิดาจะมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียน มารดาจะมีอิทธิพลมากกว่าบิดาในการเลือกศึกษาต่อและเพื่อน ๆ มีอิทธิพลรองลงไป การเลือกอาชีพของนักเรียนขึ้นอยู่กับความสนใจ ความพอใจ ค่าจ้างและลักษณะของงานเป็นสำคัญ

วานิก เอส เอกดี (Vanik S. Eaddy 1969 : 2958-2959) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนเกษตรกรรมในรัฐหลุยส์เซียนา โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 741 คน ผลการวิจัยพบว่า บิดา มารดา เพื่อน บุคคลผู้ประกอบอาชีพ ญาติ บุคคลภายในโรงเรียน และพระมีอิทธิพลต่อการเลือกศึกษาต่อ และเลือกอาชีพของนักเรียนมากน้อยตามลำดับและรวมถึงผลการเรียนของนักเรียนเองด้วยเช่นกัน

ดอนเนล ลินดา บลิเซท (Donnell Linda Blisset 1978 : 2212) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเลือกโครงการการศึกษาเกี่ยวกับอาชีพและอาชีพที่จะทำของนักเรียนชั้นปีที่ 12 ของโรงเรียนในรัฐมิสซิสซิปปี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 356 คน ผลการวิจัยพบว่า บิดา มารดาผู้ปกครองเป็นผู้มีอิทธิพลมากที่สุดในการตัดสินใจของนักเรียนเกี่ยวกับการวางแผนการศึกษาและอาชีพ แต่เหตุผลในการศึกษาต่อและการตัดสินใจของแต่ละบุคคลอาจจะเหมือนกันหรือต่างกันได้ เหตุผลและการตัดสินใจอาจจะมีแตกต่างกันไปเป็นต้นว่าอยากมีรายได้สูง อยากมีเกียรติ ต้องการเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง ต้องการความยกย่องจากสังคม หรือบางคนเลือกตามความต้องการของบิดา มารดาและญาติพี่น้อง ตลอดจนเพื่อนฝูงและบุคคลที่รู้จัก บางคนก็เลือกตามความจำเป็น



จากผลการวิจัยในต่างประเทศดังกล่าว สรุปได้ว่าการเลือกศึกษาต่อหรือเลือกอาชีพส่วนใหญ่ยังขึ้นอยู่กับเหตุผลด้านรายได้ ด้านเกียรติยศชื่อเสียง ด้านความจำเป็น นอกจากนี้การเลือกศึกษาและเลือกอาชีพยังขึ้นอยู่กับเหตุผลด้านความต้องการของบุคคล ผลการวิจัยพบว่า บิคมารคามมีอิทธิพลมากต่อการเลือกศึกษาต่อและเลือกอาชีพเป็นอันดับแรก ส่วนผลการวิจัยอื่น ๆ ยังพบประเด็นที่สำคัญอีกว่า บิคมามีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ บิคมารคามมีอิทธิพลต่อการเลือกศึกษาต่อ ส่วนบุคคลที่มีความสำคัญรองไปคือ เพื่อนฝูง ญาติ บุคคลในอาชีพ บุคคลภายในโรงเรียนและพระ

นอกจากนี้เหตุผลในการเลือกอาชีพยังขึ้นอยู่กับเหตุผลทางเศรษฐกิจ สังคม ระดับความปรารถนาทางอาชีพ ระดับทางสติปัญญา และความสนใจในอาชีพ

การศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวกับการเลือกศึกษาต่อ พอจะสรุปเหตุผลที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการศึกษาต่อได้คือ เหตุผลส่วนตัว เช่น ทางด้านความสนใจและความถนัด เหตุผลในด้านความต้องการของผู้ปกครอง เหตุผลทางด้านความก้าวหน้า เหตุผลทางด้านเกียรติยศชื่อเสียง เหตุผลทางด้านความจำเป็น ส่วนเหตุผลที่เพิ่มเติมสำหรับนักเรียนในจังหวัดภาคใต้คือเหตุผลทางด้านศาสนาและประเพณี ซึ่งเหตุผลข้อนี้เป็นเหตุผลที่สำคัญสำหรับผู้ปกครองและนักเรียนมุสลิมเป็นอย่างมาก

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าสภาพทางสังคม ชนบทธรรมนิยม ประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมอาจจะแตกต่างกันบ้างในแต่ละภาคของประเทศ แต่ชาวไทยมุสลิมทุกคนจะมีความศรัทธาในศาสนาอิสลามร่วมกัน จากสภาพปัจจุบันที่ความจำเป็นในด้านการประกอบอาชีพมีมากขึ้น การศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพจึงมีความสำคัญขึ้นมา แต่ในขณะเดียวกันความสำคัญของศาสนาก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากกรณีที่มัสยิดนักเรียนไทยมุสลิมเลือกศึกษาต่อทางด้านศาสนาอยู่มาก ซึ่งรัฐบาลได้เห็นความสำคัญของสิ่งเหล่านี้ และได้มีนโยบายให้จัดสอนวิชาศาสนาอิสลามในสถาบันการศึกษาของรัฐทุกระดับจนถึงระดับอุดมศึกษาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) (2524 : 169-174) ซึ่งการสอนวิชาศาสนาอิสลามในระดับต่าง ๆ ดังกล่าวจำกัดเฉพาะในท้องที่ภาคใต้ที่มีชาวมุสลิมเป็นส่วนมาก คือในเขตการศึกษา 2 ชาวมุสลิมจึงสามารถเรียนวิชาศาสนาอิสลามควบคู่กับวิชาสามัญได้ในขณะเดียวกัน ส่วนในท้องที่อื่น ๆ ซึ่งมีชาวมุสลิมอยู่ไม่แออัดยังไม่มีการจัดตั้งโรงเรียนประเภทนี้ขึ้นสำหรับในกรุงเทพมหานคร โรงเรียนที่เปิดสอนวิชาศาสนาควบคู่ไปกับวิชาสามัญมีเพียงแห่งเดียว

คือ อิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนไทยมุสลิมถึงร้อยละ 90 (จากการสำรวจที่โรงเรียนอิสลามวิทยาลัยประจำปีการศึกษา 2529) นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนที่เปิดทางภาคศาสนาเพื่อตอบสนองความต้องการทางการศึกษาทางภาคศาสนาของชาวไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร โดยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนเหล่านี้จะมีการสอนทั้งในชั้นฟัรควูน ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับตามหลักการของศาสนาอิสลามเพื่อให้สามารถนำไปประกอบศาสนพิธีได้อย่างถูกต้องและมีการศึกษาในชั้นที่สูงกว่าฟัรควูนเพื่อเปิดโอกาสให้กับชาวไทยมุสลิมที่มุ่งแสวงหาความรู้ทางด้านศาสนาในชั้นสูง ดังนั้น การเลือกศึกษาต่อของชาวไทยมุสลิมระหว่างการศึกษาทางภาคสามัญกับการศึกษาทางภาคศาสนาจึงเป็นสิ่งที่ควรแก่การศึกษาเพื่อหาเหตุผลที่มีผลต่อการเลือกศึกษานั้น